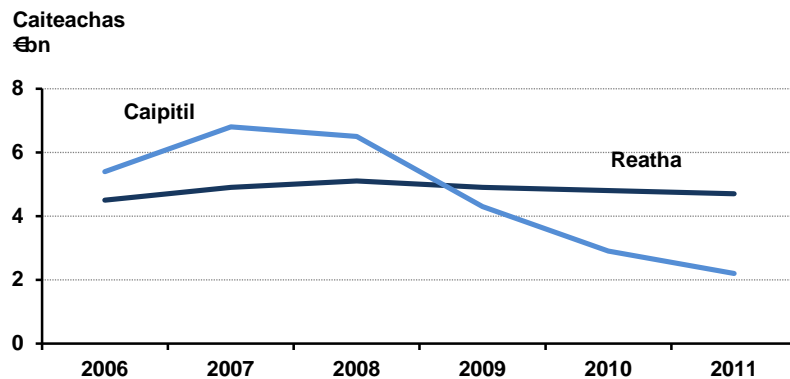

10 Maoiniú an Rialtais Láir d'Údaráis Áitiúla

- 10.1** Meastar gurbh ionann caiteachas comhiomlán na n-údarás áitiúil in 2011 (an bhliain deiridh a bhfuil eolas ar fáil ina leith) agus €6.9 billiún¹. Sa chaiteachas sin bhí thart ar €2.2 billiún i gcaiteachas caipitil, agus thart ar €4.7 billiún i gcaiteachas reatha (féach Fíor 10.1).²

Fíor 10.1 Caiteachas na n-údarás áitiúil de réir cineáil, 2006 go 2011

Foinse: An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil

- 10.2** Mar thoradh ar chaiteachas caipitil na n-údarás áitiúil cruthaítear nó faightear sócmhainní a mbíonn úsáideach thar na bliana ina gcuirtear ar fáil iad m.sh. tógáil bóithre, tithe a cheannach nó a thógáil, áiseanna áitiúla, srl. Bíonn cláir chaipitil na n-údarás áitiúil maoinithe den chuid is mó ag deontais Stáit as roinnt foinsí éagsúla, le roinnt den mhaoiniú sin ag teacht as iasachtaí, tobhaigh forbartha, acmhainní inmheánacha agus díolacháin maoinne.
- 10.3** Clúdaíonn caiteachas reatha (dá dtagraítear uaireanta mar chaiteachas ioncaim) feidhmiú ó lá go lá na n-údarás áitiúil, tuarastail foirne, cothabháil tithíochta, pinsin, costais oibríochta ar ionaid cóireála uisce, srl san áireamh. Maoinítear caiteachas reatha as foinsí éagsúla, deontais Státhchiste agus am Ciste Rialtais Áitiúil san áireamh (thart ar 38% den iomlán in 2011), rátaí údaráis áitiúil (thart ar 29%) agus muirir ar earraí agus ar sheirbhísí ar nós táillí uisce tráchtála, cíosa tithíochta, táillí páirceála, srl. (thart ar 25%)³. Bíonn éagsúlacht san ranníocaíocht i leith caiteachais reatha as na foinsí ioncaim éagsúla idir údaráis éagsúla.
- 10.4** Mar atá léirithe i bhFíor 10.1 tá laghdú 68% ar chaiteachas caipitil bliantúil na n-údarás áitiúil ón mbuaicfhigiúr de €6.8 billiún in 2007. Tháinig laghdú 8% ar chaiteachas reatha na n-údarás áitiúil ón mbuaicfhigiúr de €5.1 billiún in 2008.
- 10.5** Is é cuspóir na tuarascála seo ná léargas a thabhairt ar an maoiniú a théann tríd foinsí rialtais láir chuig údaráis áitiúla, agus léargas a thabhairt ar na cúiseanna lenar tugadh an maoiniú

¹ Caiteachas na 29 comhairle contae, 5 comhairle cathrach, 5 comhairle buirge agus 75 comhairle baile san áireamh.

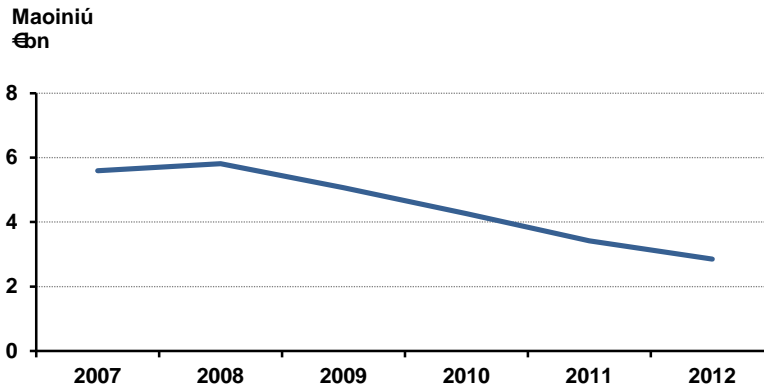
² Ní raibh comhthiomsú táirgeachta caiteachas údarás áitiúil do 2012 tugtha chun críche go fóill ag an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil agus an tuarascáil seo á hullmhú,

³ Is ranníocaíochtaí ó údaráis áitiúla eile (4%), an muirear contae (2%) agus an asbhaint a bhaineann le pinsin (2%) iad na foinsí maoinithe atá fágtha,

Aistrithe an Rialtais Láir

- 10.6** Ba ionann aistriú maoinithe ó fhoinsí rialtais láir chuig údaráis áitiúla in 2012 agus thart ar iomlán de €2.9 billiún. Bhí sin beagán faoi bhun leath den fhigiúr comhionann do 2008.¹ Léirítear i bhFíor 10.2 an treocht sa tréimhse 2007 go 2012.

Fíor 10.2 Maoiniú an rialtais láir d'údaráis áitiúla, 2007 go 2012

Foinse: Iarscríbhinn A

- 10.7** Tháinig thart ar 62% den mhaoiniú rialtais láir d'údaráis áitiúla in 2012 as maoiniú Státchiste (féach Fíor 10.3). Íocadh roinnt den mhaoiniú Státchiste go díreach le húdaráis áitiúla as cistí vótáilte, agus fuarthas an chuid eile as gníomhaireachtaí roinne. Tháinig an maoiniú neamh-Státchiste (38% den iomlán) ó Chiste an Rialtais Áitiúil agus ón gCiste Comhshaoil.
- 10.8** Úsáidtear na hacmhainní sa Chiste Rialtais Áitiúil go príomha chun maoiniú a chur ar fáil d'údaráis áitiúla dá ngníomhaíochtaí ó lá go lá agus do chothabháil bóithre réigiúnach agus áitiúil.² Maoinítear an Ciste go príomha trí fháltais mótarchánach. Roimh 2012, íocadh an ranníocaíocht bhliantúil ón Státchiste isteach sa Chiste ó Vóta Oifig an Aire Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (Vóta 25). Ba ionann an meánleibhéal ranníocaíochta Státchiste agus thart ar €500 milliún gach bliain idir 2007 agus 2009, sular laghdaíodh é chuig €241 milliún in 2010 agus €175 milliún in 2011.
- 10.9** Tháinig deireadh leis an ranníocaíocht Státchiste chuig an gCiste Rialtais Áitiúil in 2012 agus ina áit tháinig fáiltas an mhuirir teaghlaigh a bhí iníoctha ina dhiaidh sin ag úinéirí maoinne cónaitheach ó Eanáir 2012.³ In 2012, íocadh beagnach €114 milliún a bailíodh i ndáil leis an muirear teaghlaigh isteach sa Chiste. Roimh deireadh Meithimh 2013, bailíodh beagán sa bhreis ar €137 milliún i ndáil leis an muirear teaghlaigh. Bunaíodh an muirear teaghlaigh mar bheart eatramhach ag feitheamh ar thabhairt isteach na cánach maoinne. Bhí an cháin maoinne iníoctha ó Iúil 2013 agus déanann na Coimisinéirí loncainm í a riar.⁴ Íoctar fáiltas ón gcáin maoinne a bailíodh in 2013 go díreach leis an Státchiste. Ó 2014, íocfaidh an tAire Airgeadais suim chomhionann leis an gcáin maoinne a íocadh isteach sa Chiste Láir i rith na bliana a íoc isteach sa Chiste Rialtais Láir.

¹ Aistrithe aitheanta de níos mó ná €1 milliún san áireamh. D'fhéadfadh go mbeadh roinnt aistrithe beaga breise ann nach cuireadh san áireamh.

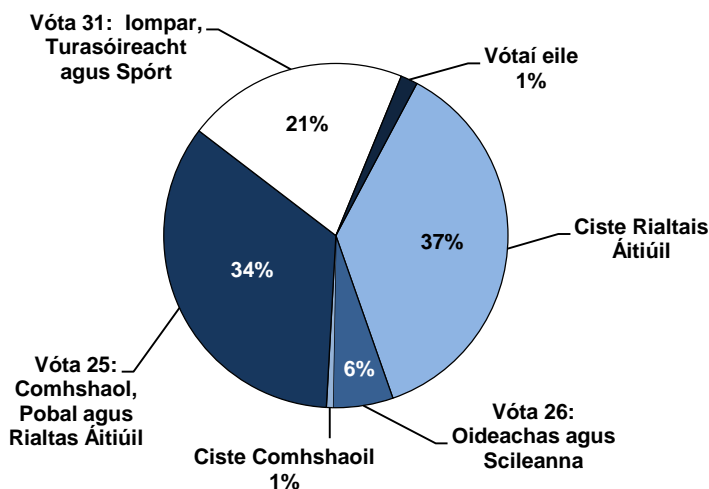
² Úsáidtear méid beag den chiste chun tacú le tionscnaimh áirithe eile bainteach le rialtas áitiúil.

³ An tAcht Rialtais Áitiúil (Muirear Teaghlaigh) 2011. Tá an Gníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil freagrach as bailiú an mhuirir thar ceann na hearnála.

⁴ An tAcht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012. Is cáin féinmheasúnaithe bhliantúil í an cháin maoine a dhéantar a mhuirearú ar luach margaidh na maoine cónaitheach ar fad sa Stát. Tá feidhm le muirear leathbhliana in 2013, agus tiocfaidh an cháin i bhfeidhm go hiomlán in 2014.

- 10.10** Baintear úsáid as an gCiste Comhshaoil go príomha chun tacú le tionscnaimh, feachtais agus cláir dírithe ar an timpeallacht, cuid mhór díobh seo á eagraítear ag an leibhéal áitiúil nó réigiúnach faoi choimirce údarás áitiúil. Íoctar fáltais tobhaigh an mhála phlaistigh, a íocann tomhaltóirí agus a bhailíonn na Coimisinéirí Ioncaim ó mhiondíoltóirí, isteach sa Chiste freisin. Íoctar fáltais ón tobhach líonadh talún isteach sa Chiste chomh maith. Baintear úsáid as íocaíochtaí amach ón gciste chun cuidiú le tionscadail ar bhonn a gcumas an timpeallacht a chosaint agus a fheabhsú.
- 10.11** Leagann Fíor 10.3 amach na príomhfhoinsí maoinithe ón rialtais láir go dtí údarás áitiúla in 2012.

Fíor 10.3 Foinsí maoinithe an rialtais láir d'údarás áitiúla, 2012

Foinse: Féach Iarscríbhinn A

Feidhmiú Maoinithe

- 10.12** Ní mór formhór an mhaoinithe a fhaightear ón rialtas láir agus a sholáthraítear d'údarás áitiúla a úsáid le haghaidh seirbhísí sonracha de chuid na n-údarás áitiúil. Is féidir iad seo a rangú i sé príomhchatagóirí leathana.

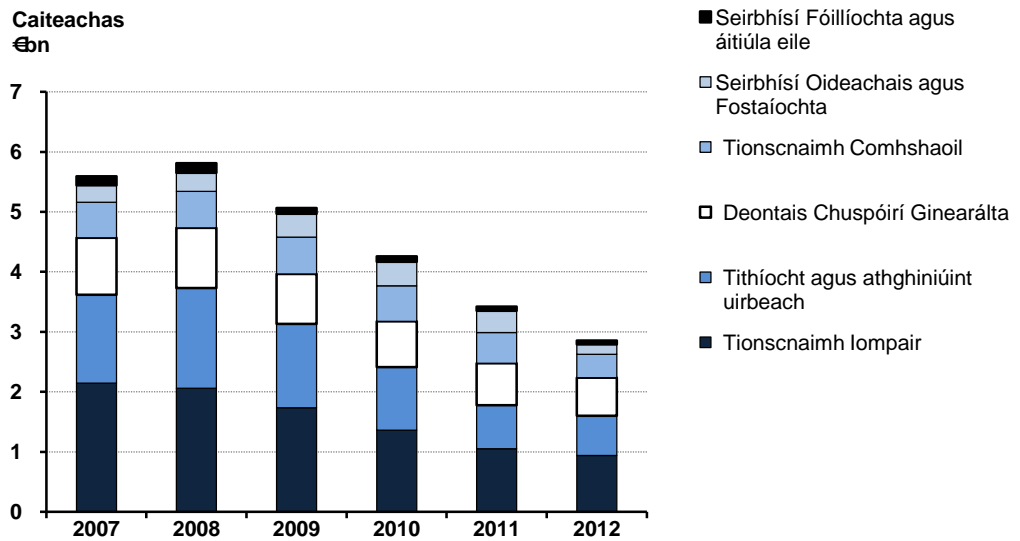
- **Tionscnaimh Iompair** – Is ar an Údarás um Bóithre Náisiúnta, a oibríonn faoi choimirce na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt, a leagtar an cúram maidir le feabhsú na mbóithre náisiúnta agus a gcothabháil. Is iondúil maidir le tionscadail an Údaráis a thabhairt i gcrích go n-úsáidtear na húdarás áitiúla mar ghníomhairí agus gur tríothu a dhéantar caiteachas an Údaráis. Déantar leithdháileadh ar airgead ón gCiste Rialtais Áitiúil leis an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt maidir le caoi mhaith a choinneáil ar na bóithre réigiúnacha agus ar na bóithre áitiúla. Cuireann an tÚdarás Náisiúnta Iompair, a fheidhmíonn freisin faoi choimirce na Roinne, maoiniú ar fáil d'údarás áitiúla ar mhaithe le feabhsúcháin a chur ar an gcóras iompair poiblí. I measc na gcuspóirí maoinithe, tá rochtain níos fearr do dhaoine aosta, sruthanna tráchta níos fearr, níos mó bealaí do rothaithe agus do choisithe agus rochtain níos fearr do bhusanna agus do tacsaithe.

- **Tithíocht agus Athghiniúint Uirbeach** – Cuireann an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil formhór mór an mhaoinithe do thithíocht agus do ghiniúint uirbeach ar fáil go díreach d'údaráis áitiúla. Úsáideann na húdaráis áitiúla an maoiniú sin do sholáthar tithíochta, d'obair athghiniúna agus feabhais, cóiríocht don lucht siúil, tithíocht dheonach agus comharthithíocht, an Scéim um Chóiríocht ar Cíos, deontais d'oiriúnú tithe, agus cóiríocht do dhaoine gan dídean.
- **Tionscnaimh Comhshaoil** – Bíonn an maoiniú láir go léir beagnach (89% in 2012) a chuirtear ar fáil d'údaráis áitiúla chun tacú le seirbhísí comhshaoil dírithe ar infheistíocht sna seirbhísí uisce, agus is í an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil den chuid is mó a chuireann an maoiniú ar fáil. Tagann fuilleach an mhaoinithe i ndáil le tionscnaimh comhshaoil ó Oifig na nOibreacha Poiblí (oibreacha faoisimh tuile) agus ón gCiste Rialtais Áitiúil agus ón gCiste Comhshaoil.
- **Seirbhísí Oideachais agus Fostaíochta** – Roimh 2012, bhronn an coiste gairmoideachais ábhartha (VEC) nó údarás áitiúla ábhartha deontais ardoideachais. Rinne an Roinn Oideachais agus Scileanna costas na ndeontas a bhronn údarás áitiúil a íoc ar ais. Le héifeacht ón mbliain acadúil 2012/2013, ní mór do gach mac léinn nua iarratais tacaíochta faoin scéim deontas mac léinn a chur isteach chuig an t-údarás náisiúnta bronnta deontais nua-bhunaithe - Tacaíocht Chomhchoiteann do Mhic Léinn in Éirinn. Déanann an Roinn aisiocaíocht le húdaráis áitiúla freisin i ndáil le tairbhí aoisliúntais agus costais aiscí do chomhaltaí foirne teagaisc agus neamhteagaisc de chuid na VECanna atá ar scor agus de chuid na n-institiúidí teicneolaíochta atá ina gcomhaltaí den Scéim Aoisliúntais Gairmoideachais nó de Scéim Aoisliúntais na hEarnála Oideachais faoi seach. Ó dheireadh 2012, aistríodh an fhreagracht as na híocaíochtaí aoisliúntais agus aiscí seo ó údaráis áitiúla chuig an Rannóg Pinsean PMG sa Roinn Airgeadais.¹ Baineann na figiúirí a cuireadh ar fáil ar mhaithe le seirbhísí fostaíochta le haisíoc an chaiteachais thabhairthe arna íoc ag an Roinn Coimirce Sóisialaí le húdaráis áitiúla a fheidhmíonn mar urraitheoirí i bhfeidhmiú na scéimeanna fostaíochtaí pobail agus tionscnamh post.
- **Seirbhísí Fóillíochta agus Seirbhísí Áitiúla Eile** – Cuimsíonn sé seo maoiniú ón rialtas láir maidir le seirbhísí de chuid an údaráis áitiúil mar obair thógála agus chothabhála ar linnte snámha, seirbhísí leabharlainne agus cartlainne agus tionscadail eile maidir le cúrsaí taitneamhachta poiblí agus cultúir, mar aon le seirbhísí dóiteáin agus seirbhísí éigeandála, agus seirbhísí dóibh siúd atá faoi mhíchumas.
- **Deontais Chuspóirí Ghinearálta** – Cuireann an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil tríd an gCiste Rialtais Áitiúil, maoiniú breise ar fáil d'údaráis áitiúla chun cuidiú leo freastal ar an easnamh idir a bhfoinsí ioncaim eile agus costas na seirbhísí a chuireann siad ar fáil, lena n-áirítear costais riaracháin na n-údarás áitiúil féin.

10.13 Léiríonn Fíor 10.4 miondealú ar na haistrithe d'údaráis áitiúla do 2007 go 2012 a thaispeánann na cláir a raibh tacaíocht á bhfáil acu (tá miondealú mionsonraithe ar fáil in Iarscríbhinn A). In 2012, bhain aon trian den soláthar iomlán le tionscnaimh iompair, cuireadh beagán faoi bhun aon cheathrú ar fáil do chláir thithíochta agus athghiniúna uirbhí agus do chuspóirí ginearálta.

¹ Cuireadh tús leis an bpróiseas aistrithe freagrachta maidir le híocaíochtaí i ndáil le costas pinsean agus aiscí scoir i Samhain 2010 agus tugadh chun críche é sa tréimh ráithe de 2012.

Fíor 10.4 Aistrithe ón rialtas láir go dtí na húdaráis áitiúla, de réir clár caiteachais 2007 go 2012

Foinse: Féach larscríbhinn A

Conclúidí

Aistrithe an Rialtais Láir

- 10.14** Tá castacht ag baint le maoiniú an rialtais láir d'údaráis áitiúla ó tharla go dtagann aistrithe ó raon leathan ranna agus oifigí ar mhaithe le cuspóirí éagsúla. Déantar roinnt sruthanna maoinithe a sheachadadh go díreach chuig údaráis áitiúla agus déantar roinnt eile a chur tríd gníomhaireachtaí roinne.
- 10.15** Ba ionann aistrithe maoinithe ó fhoinsí rialtais láir chuig údaráis áitiúla in 2012 agus thart ar iomlán de €2.9 billiún. Tháinig thart ar 62% den mhaoiniú ó fhoinsí Státchiste, agus tháinig an chuid eile as an gCiste Rialtais Áitiúil agus an as an gCiste Comhshaoil.

Iarscríbhinn A Aistrithe ón rialtas láir go dtí údaráis áitiúla, de réir cláir chaiteachais 2007 go 2012

Catagóir Caiteachais	2007 €m	2008 €m	2009 €m	2010 €m	2011 €m	2012 €m
Tionscnaimh Iompair						
Feabhas ar bhóithre náisiúnta	1,476	1,374	1,218	893	516	503
Feabhas ar bhóithre réigiúnacha agus áitiúla	622	616	455	412	451	376
Iompar poiblí (iocaíochtaí caipitil)	48	70	63	56	83	62
	2,146	2,060	1,736	1,361	1,050	941
Tithíocht agus Athghiniúint Uirbeach						
Soláthar do thithíocht shóisialta	1,382	1,571	1,297	961	655	598
Tithíocht inacmhainne etc.	64	89	94	84	68	58
Tacaíochtaí tithíochta eile	6	7	4	6	4	3
Athghiniúint uirbeach	20	5	1	—	—	—
	1,472	1,672	1,396	1,051	727	659
Tionscnaimh Comhshaoil						
Seirbhísí uisce agus sláintíochta	529	544	558	535	462	343
Oibreacha faoisimh tuile	14	3	5	17	8	22
Bainistíú Dramhaíola	28	27	8	11	11	5
Athchúrsáil	12	22	14	14	12	4
Bearta comhshaoil eile	11	15	29	16	18	11
	594	611	614	593	511	385
Seirbhísí oideachais agus fostaíochta						
Deontais ardoideachais	126	137	160	172	184	146
Costais aoisliúntais agus aiscí	146	164	219	217	171	15
Scéimeanna fostaíochta	12	11	10	9	9	8
	284	312	389	398	364	169
Seirbhísí Fóillíochta agus áitiúla						
Linnte snámha	28	20	11	3	10	8
Seirbhís leabharlainne	17	15	9	6	7	6
Deontais spóirt, páirceanna súgartha, tionscadail chultúrtha	8	5	11	21	9	6
Seirbhísí dóiteáin agus éigeandála	24	24	20	19	12	6
Seirbhísí oidhreacht (oidhreacht ailtireachta)	7	8	6	5	1	1
Seirbhísí Míchumais	15	15	12	7	—	—
Seirbhísí caipitil ilghnéitheacha	24	40	14	18	11	16
Seirbhísí ilghnéitheacha	24	32	15	15	16	19
	147	159	98	94	66	62
Deontais chuspóirí ginearálta	948	999	833	763	700	638
Maoiniú iomlán a soláthraíodh d'údaráis áitiúla	5,591	5,813	5,066	4,260	3,418	2,854

Foinse: Oifig na nOibreacha Poiblí, An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil; an Roinn Oideachais agus Scileanna; an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt; An Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta; an Roinn Sláinte; an Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige; an Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais; an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara; an Roinn Coimirce Sóisialaí; Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte; an Bord Cosanta Sibhialta (2012 neamh-iniúchta); an Ciste Rialtais Áitiúil (2012 neamh-iniúchta); agus an Ciste Comhshaoil (2012 neamh-iniúchta).

Nóta: Rinneadh coigeartuithe ar roinnt méideanna a tuairiscíodh roimh 2012 chun léargas a thabhairt ar na haistrithe ar fad a aithníodh a bhí níos mó ná €1 milliún.